

גליון 25, 24 ביוני 2009

דמוקרטיה נרמסת למען שריון הממשלה

לראשונה בתולדות הכנסת: האופוזיציה החרימה ישיבות מליאה וועדות.

"ממשלת נתניהו-ליברמן-ברק היא ממשלה מסוכנת, שבפרק זמן קצר הוכיחה, כי היא מוכנה לעוות חוקי יסוד לפי צרכיה ולרמוס כללי משחק פרלמנטריים לפי נוחיותה" – התריע ח"כ **דב חנין** (חד"ש) בריאיון ל"זו הדרך".

כל סיעות האופוזיציה התכנסו בשבוע שעבר והחליטו להגיב על הצעדים הדורסניים של הממשלה בצעד קיצוני, שלא ננקט בעבר: כל הח"כים של האופוזיציה החרימו את ישיבות מליאת הכנסת ואת הישיבות של ועדות הכנסת במשך יומיים רצופים (16-17 ביוני). במסגרת ההחרמה, סגני יו"ר מטעם האופוזיציה לא ניהלו ישיבות מליאה, ואילו ח"כים מהאופוזיציה, המכהנים כראשי ועדות, ביטלו ישיבות של הוועדות. ההחרמה הייתה הנושא של השאלה הראשונה שהופנתה לח"כ דב חנין.

מדוע ננקט צעד כה חריג?

הצעד אכן חריג וההתלבטויות היו רבות. בסופו של דבר הוחלט על דעת כל סיעות האופוזיציה לנקוט תגובה של החרמה נוכח התנהגות אנטי-דמוקרטית קיצונית של ממשלת נתניהו.

המתקפה של הממשלה החלה במהלך חריג ביותר של תיקון חוק יסוד תוך 24 שעות. כדי להשיג שינוי בחוק יסוד יסודות התקציב, כך שיתאפשר לממשלה להגיש לכנסת תקציב מדינה לשנתיים וגם להאריך את המועד להנחתו – הקואליציה הממשלתית כפתה על הכנסת הליך של אישור הצעת החוק בדבר השינוי בשלוש קריאות תוך יממה אחת בלבד. הליך כזה לא איפשר, במובן, דיון רציני בשינוי הדרמטי, שנועד להבטיח לממשלה "שקט" תקציבי עד סוף 2010.

כאשר הונח התקציב לשנתיים על שולחן הכנסת נלוותה אליו חוברת עבה במיוחד - 370 עמודים - שכותרתה "חוק ההתייעלות הכלכלית", הלא הוא שמו הנוכחי של "חוק ההסדרים" הידוע לשמצה. ב"חוק ההתייעלות" כלל האוצר מאות סעיפים, לרבות רפורמות מרחיקות לכת בבעלות על הקרקע, בהפעלת ערוצי תקשורת וכן שורה של הפרטות ושל שינויים בתעריפי מס.

ואיך הממשלה משריינת את עצמה?

השריון מתבטא, בין היתר, בהחלשת כוח השפעתה של האופוזיציה. חוק שיזמה הממשלה קובע, כי אי-אמון 'יתפוס' רק כאשר יתמכו בו 65 ח"כים. כך, במחי חקיקה, נמחקה הריבונות של הרוב בן 61 ח"כים. בהמשך נקבע, כי אי-אמון שנתקבל ייחשב ככזה, רק אם המציע יוכיח, כי בידו לכונן מייד ממשלה חלופית.

נתניהו לא הסתפק בכך, וכך נולד 'חוק מופז', שכל-כולו נועד לאפשר לח"כ מופז ועוד 6 ח"כים להתפלג מסיעת קדימה. עד ל'חוק מופז', קבוצת ח"כים יכלה להתפלג מסיעה רק כאשר חבריה מנו שליש ממנה. כעת נקבע, כי קבוצת פורשים תוכר כסיעה כאשר הם מהווים שליש מהסיעה או... שבעה ח"כים, וגם כאשר הפרישה היא במחצית הראשונה של תקופת כהונתה של הכנסת.

כיצד נפגעו כללי העבודה של הכנסת עצמה?

ממשלת נתניהו קיצצה בזכויות האופוזיציה גם באמצעות שינויים בתקנון הכנסת.

מאחר שהממשלה כה מנופחת, לא נותרו בסיעות הקואליציה חברי כנסת שיישבו בוועדות. מה עשתה הממשלה? צמצמה את מספר חברי הוועדות. כתוצאה מכך, נפגע קשות הייצוג של סיעות קטנות בוועדות. למען אותה מטרה הוכנס שינוי נוסף, לפיו, סגני שרים, שהם בכלל הרשות המבצעת, יורשו להצביע בוועדות הכנסת, כאילו שהם ח"כים מן השורה. ואז גם המציאו גרסה ישראלית של 'החוק הנורווגי', המאפשר לשר אחד בכל סיעה להתפטר מהכנסת, ובמקומו ייכנס לכנסת נציג נוסף מרשימת המפלגה.

מה מניע את נתניהו בצעדים אלה?

מניע אותו זלזול גמור בכללים דמוקרטיים. בעבר היה נהוג, כי שינויים מהותיים היו נכנסים לתוקף בכנסת הבאה. אך אצל נתניהו – הכל נעשה מהיום להיום. וכאשר מוסיפים לרשימת הצעדים רומסי הדמוקרטיה את יוזמות החקיקה הגזענית ('חוק הנכבה', 'חוק הנאמנות', חוק שלילת הזכויות ממי שאינו מכיר בישראל כמדינה יהודית-דמוקרטית), ברור שהדמוקרטיה ממש מעצבנת את הקואליציה, הנערכת, אולי, לעימות ממשי עם ממשל אובאמה ולאי-שקט חברתי.

קלוריות ואותיות

״חג הספר העברי״, החג הנרקיסיסטי שמקדש מדי שנה את היותנו ״עם הספר״, הוא הזדמנות טובה לבחון כמה ספרים אנחנו מאפשרים לשכנינו לקרוא. אין צורך בבדיקה מעמיקה. התשובה היא – אפס.

בדמיון הקולקטיבי—הפיקטיבי שלנו, אנחנו מפנטזים שאנחנו ״עם הספר״ – לא רק בגלל שאי-שם היינו שותפים לכתיבת הספר המשפיע ביותר בהיסטוריה – התנ״ך, אלא גם בגלל איזה גניוס יהודי מיתולוגי, שאנחנו משוכנעים בקיומו, הצד השני של יהדות השרירים, עם פרצוף למדני ועריסות של ספרים בבית. כמויות הספרים הגדלות והולכות, שנמכרות ב״חג הספר העברי״, כבר מזמן אינן אינדיקציה לאינטלקטואליות, וכעת מסתבר שגם לא למוסריות וערכיות.

לאחרונה פורסמה רשימת המוצרים, שישראל מאפשרת לפלסטינים לקבל דרך המעברים, הכוללת בעיקר מצרכי מזון. כיצד נקבעה הרשימה? הלכו אנשי משרד הביטחון לאו״ם, ושאלו: לכמה קלוריות זקוק אדם, כדי לחיות? מה הם הפרמטרים לתזונה מינימלית? הרימו אנשי האו״ם גבה וענו בתמיהה, כי מעולם לא נתקלו בשאלה כזאת. הרי האו״ם מנסה לשקם אוכלוסיות במצוקה, לא להשאיר אותן בין חיים ומוות. אבל, לא תשובה שכזאת תרפה את ידי אנשי משרד הביטחון. הם עשו ונתחכמה (בכל זאת, ״עם הספר״) והכינו רשימה של מוצרי מזון, שמותר לפלסטינים לקבל וכאלה שלא. לצידה, ברשימת שאר המוצרים שנאסרו על הפלסטינים לקבל, נמצאים גם... ספרים.

מדוע נאסר על הפלסטינים לקבל ספרים? מה כבר יכולים הפלסטינים לעשות עם הספרים חוץ מאשר לקרוא אותם? להשתמש בדפיהם להצתת בקבוקי מולוטוב? לערום אותם, כדי לעבור באמצעותם את גדר ההפרדה? או אולי לקרוא ספרות חתרנית?

ברור, שהאיסור הוא צעד של ענישה – חלק ממדיניות ענישה נרחבת, קולקטיבית, לא חוקית ולא עניינית. במחסנים שמחוץ לעזה נערמים בגדים, נעליים וספרים, שהיו מיועדים למיליון וחצי התושבים הפלסטינים הנצורים. לא צריך להתפתות לקונוטציות שמעוררות ערימות כאלה, כדי לתהות על הדרך שעבר העם היהודי בארבעים השנים האחרונות.

מהי המשמעות של היותנו עם הספר? התארכות שבוע הספר לעשרה ימים? הצמיחה השנתית במכירות הספרים?

אנחנו מקדשים את השפה העברית אך מפחיתים בחשיבותם של חיי אדם. אנחנו סופרים את הכותרים, ובה-בעת מחוקקים חוקים, שלא יאפשרו למיעוט לומר משהו שתשתמע ממנו ביקורת כלפי המדיניות הישראלית. אנו מתהדרים בחופש היצירה והביטוי, ובה-בעת גודרים את המחשבה, ומשאירים את הרעיונות מעבר לחומות, ספונים בין שרוכים ושרוולים – שלא ילבשו צורה.

כמו בחגים אחרים, גם בחג הספר העברי מטילה ישראל מצור על השטחים. ההתראה הפעם חמורה במיוחד – על הפרק לא רק חופש התנועה, אלא גם חופש המחשבה.

שרון שחף

יועצת אסטרטגית למאבקים סביבתיים וחברתיים

הטבות מס או סבסוד מעונות?

מה משותף לנאום ראש הממשלה בנימין נתניהו באוניברסיטת בר אילן ולהחלטת הממשלה, שנתקבלה בו ביום, להכיר בהוצאות טיפול בילדים לצרכי מס? כרגיל, בממשלת נתניהו, מדובר בצעד אחד קדימה ושניים אחורה.

ראש הממשלה ״הכיר״ במדינה הפלסטינית, אבל בתנאים ההופכים את כל הרעיון לבדיחה עצובה. הממשלה גם ״הכירה״ בהוצאות הגידול בילדים, אבל הפיצוי שהנשים יקבלו, אם בכלל, אף הוא בדיחה עצובה. הצעת החוק החדשה שאישרה הממשלה, מוכיחה, ששר האוצר ממשיך במאמציו לרוקן מתוכן את פסיקת בית המשפט העליון בנושא הכרה בהוצאות טיפול בילדים לצורכי מס.

הצעת החוק מוסיפה מדרגת זיכוי אחת (או תוספת המכונה מס הכנסה שלילי) לאם לילד עד גיל 5, וזאת החל משנת 2011. המשמעות בפועל של הוספת נקודת זיכוי היא תוספת שכר בנטו של כ-180 שקל בחודש בלבד, בעוד שעלות מעון או תשלום למטפלת נעים סביב 1,500-3,500 שקל. ההצעה הממשלתית גם קבעה תשלום יחסי, בהתאם לחודשי עבודה, אך מתעלמת מהיקף המשרה. מכאן, שהיא אינה מאפשרת לנשים העובדות בחלקיות מישרה ליהנות מהטבה זו.

פסק דין ורד פרי קבע, כי יש ליישם את עקרונות ההכרה בהוצאות הטיפול כבר בשנת 2010 ואילו לפי ההצעה הנוכחית, האוצר דוחה את התשלום הזעיר עד ל-2015.

נכון ומוצדק לפצות משפחות על הוצאות גידול הילדים. במדינת ישראל זול יותר לשלוח בן או בת לאוניברסיטה מאשר ״להחזיק״ ילד או ילדה במעון. אך עם כל ההערכה למגישות העתירה, שפרצה את הדרך להכרה בהוצאות, ועם כל הגינוי לעמדה המתחמקת של האוצר, רק שליש מהנשים העובדות בישראל משלמות מס הכנסה, ולכן רק הן עשויות לקבל הטבת מס כלשהי. יתר הנשים אינן משלמות מס הכנסה משום ששכרן נע סביב שכר המינימום.

כך שגם אם הפיצוי ייעשה כפי שקבע בית המשפט (״הוצאה מוכרת״), או כפי שרוצה הממשלה (״נקודות זיכוי״ ב-2015 !) הוא מותיר את רוב הנשים – דווקא העניות שבהן – מחוץ למעגל הזכאות להטבה כלשהי.

ארגון נעמ״ת שלח מכתב לשרי הממשלה, בו כתב: ״הגישה הנכונה צריכה להיות לא בכיוון של ניכוי ההוצאה, אלא ביטול ההוצאה כליל״.

בנעמ״ת ערכו תחשיב השוואתי בין כל ההצעות, והגיעו למסקנה, כי העמדת השירות במעונות יום ובצהרונים עד גיל 8 חינם - לא יעלה יותר מניכוי מס על הוצאות טיפול בילדים.

לכן, כדי לעשות צדק עם כל האמהות העובדות, ולא רק עם האמהות המסודרות שביניהן, יש לחתור לפתרון שהאוצר יתנגד לו בנחרצות: סבסוד מלא של מעונות היום. הרחבתם, והקמת מעונות יום ליד מקומות העבודה וגם ביישובים בהם הם עדיין לא קיימים (כגון בכפרים ערביים) וסיבסוד אמיתי (לא ״כאילו״) של התשלומים עבור שירותיו, יכול לתת פתרון חברתי, רחב, שאינו מפלה בין המיעוט של הנשים המשתכרות היטב לבין הרוב הגדול, שהן נשים עובדות ועניות.

אפרים דוידי

מבטיחים לנהל מערכה נחושה נגד התקציב

חרף התמיכה שראשי ההסתדרות מעניקים לממשלה הימנית ולהצעת התקציב - מגזרים רבים מתכוננים להיאבק במדיניות הכלכלית והחברתית

בקולות הקואליציה ותוך החרמת חברי הכנסת מן האופוזיציה, אושרה בשבוע שעבר בקריאה ראשונה הצעת תקציב המדינה לשנים 2009-2010. על האופי האנטי-חברתי של התקציב ניתן ללמוד ממכתב ששיגר מרכז אדוה אל חברי הכנסת, בטרם אושרה בקריאה הראשונה, ובו מספר הערות עקרוניות. המרכז ציין במכתבו, כי בעקבות המשבר הקפיטליסטי, קטנו הכנסות המדינה ממסים. הממשלה יכולה הייתה להגיב בשני צעדים: עצירת מהלך הפחתת המסים שהונהגה ב-2003: צעד זה לבדו היה מכניס לקופת המדינה כ-3 מיליארד ש״ח מדי שנה. אך, דבקותה האידיאולוגית של הממשלה במדיניות הפחתת מסים, על אף ההתנגדות של בנק ישראל, על אף שטובי הכלכלנים בעולם חולקים על מדיניות שכזאת בעת הזאת ועל אף שבארצות המערב דווקא מעלים מסים, בייחוד על עשירים, מנעה זאת. ניתן היה גם לקצץ בתקציב הביטחון: על פי הצעת משרד האוצר, צעד שיכול היה להכניס לקופת האוצר בין 3 ל-5 מיליארד ש״ח, בהתאם לתוואי הנבחר. אף שמשרד האוצר מצדד בקיצוץ תקציב הביטחון: ועדת מרידור לבחינת תורת הביטחון של ישראל המליצה שלא להגדיל את התקציב באופן ריאלי ועל ידי כך להוריד באופן הדרגתי את משקל תקציב הביטחון בתמ״ג. על אף זאת החליטה הממשלה להגדיל את התקציב בעקבות מלחמת לבנון השנייה, לפי המלצות ועדת ברודט. כאמור, הממשלה החליטה לדחות את שתי האפשרויות. החלופה שנבחרה היא קיצוץ רוחבי בכל משרדי הממשלה, להוציא משרד הביטחון, בהיקף של 6%. התוצאה: שחיקה מתמשכת של תקציבי המשרדים החברתיים. זאת, לאחר שאלה כבר נשחקו באופן משמעותי במהלך העשור האחרון. להלן מספר דוגמאות: ההוצאה החברתית הכוללת של הממשלה, בחישוב לנפש, שעמדה ב-2001 על 11,770 ש״ח, עמדה ב-2008 על 11,000 ש״ח – שחיקה של 6.5%; תקציב שעות התקן בחינוך היסודי והתיכון, בחישוב לתלמיד, שעמד בשנת 2001 על 9,329 ש״ח, עמד ב-2008 על 8,464 ש״ח – שחיקה של 9.3%; תקציב הפיתוח בחינוך, שעמד בשנת 2001 על 863 מיליון ש״ח, עמד בשנת 2008 על 447 מיליון ש״ח – שחיקה של 48%; והתקציב הממשלתי להשכלה הגבוהה, בחישוב לסטודנט, שעמד בשנת 2001 על 43,274 ש״ח, עמד בשנת 2008 על 36,164 ש״ח – שחיקה של 16%.

כל הסעיפים החברתיים נפגעו

עוד נאמר במכתב ששיגר מרכז אדוה לחברי הכנסת כי תקציב הבריאות (לא כולל חוק ביטוח בריאות ממלכתי ושירותי בריאות הנפש), בחישוב לנפש, נשחק ב-11%; תקציב סל הבריאות, כיוון שלא עודכן במלואו, נשחק בין 2001 ל-2008 ב-24%; תקציב הפיתוח בבריאות, שעמד בשנת 2001 על 388 מיליון ש״ח, עמד בשנת 2008 על 265 מיליון ש״ח – שחיקה של 32%; ותשלומי המוסד לביטוח לאומי, שעמדו בשנת 2001 על 52.4 מיליארד ש״ח, עמדו בשנת 2008 על 50.1 מיליארד ש״ח – שחיקה של 4%.

עם אישור התקציב בקריאה ראשונה החליט מרכז השלטון המקומי על קיום הפגנת מחאה גדולה נגד הממשלה - כולל חסימת הכבישים המרכזיים בארץ, החל מיום ראשון ה-5 ביולי. המחאה הינה כנגד קיצוץ של כמיליארד שקל במענקי האיזון, אך בשלטון המקומי מוסיפים לכך גם מחאה על היטל המים החדש. יו״ר מרכז השלטון המקומי, שלמה בוחבוט, הודיע על הפגנה במהלך ישיבה מיוחדת של השלטון המקומי שהתקיימה ביום חמישי שעבר. המאבק שמתכנן מרכז השלטון במשותף עם מרכז המועצות האזוריות, יכלול בין השאר, עלייה לירושלים במטרה לקיים הפגנת מחאה מול בית ראש הממשלה. בוחבוט הדגיש, כי אם לא יתקבלו מענקי האיזון, כ-6,000 עובדי רשויות יפוטרו. בוחבוט הבטיח עוד, כי מאות משאיות אשפה יעלו בשיירה לקריית הממשלה בירושלים, שם יחכו להן עובדי הרשויות המקומיות באוהל מחאה שיוקם מול בית ראש הממשלה. השיירה עלולה ליצור פקקים גדולים בכבישים המרכזיים. בוחבט הדגיש, כי זהו רק צעד ראשון במחאה של הרשויות המקומיות: ״ניסינו במשא-ומתן למנוע את צעדי הממשלה שממוטטת עשרות רשויות מקומיות, אך כנראה שבמדינת ישראל אין דרך של הידברות. ראש הממשלה לא עמד וכנראה אף לא התכוון לעמוד בסיכום שהושג בפגישתנו. ״אני דורש מממשלת ישראל להחזיר את מענקי האיזון שקוצצו מהרשויות ולהעמידם כבעבר על 3 מיליארד שקל, להחזיר את תקציבי החינוך שקוצצו ולבטל את הגזירות התמוהות על המים של אזרחי המדינה״.

גם בתל-אביב יפגינו

גם פעילים בעשרות ארגונים לשינוי חברתי הציגו בסוף השבוע עקרונות חלופיים לתקציב ראוי והוגן. קואליציה חסרת תקדים בהיקפה, המונה פעילים בעשרות ארגונים לשינוי חברתי, התאגדה יחדיו על מנת להציג מסמך ביקורתי הסוקר את תקציב המדינה, מתייחס לפגיעתו בשוויון, ברווחה ובסביבה, והציעה חלופות ריאליות לסעיפים הלקויים בתקציב. הארגונים מתריעים, כי בחוק ההסדרים לשנים 2009-2010 קיים שילוב מדאיג של הפרטה פרועה בפיקוח מינימאלי, דלדול נוסף של רשת הביטחון הסוציאלי, מדיניות מיסוי המיטיבה עם העשירים ופוגעת בבעלי ההכנסות הנמוכות, ומחסור במנועי צמיחה לצמיחה כלכלית מאוזנת, אשר תיטיב עם כל שכבות האוכלוסייה.

יצוין, שהארגונים יקיימו אירוע מחאה נגד התקציב והמדיניות הכלכלית-חברתית של הממשלה בתל-אביב, ביום שישי ה-3 ביולי. בארגונים אומרים: ״הרפורמות שמקדם האוצר משקפות אידיאולוגיה כלכלית מסוימת מאד, המיטיבה עם בעלי ההון ופוגעת בעובדים ובמובטלים״.

מהי התגובה שעל השמאל לאמץ לנאום נתניהו, ולפניו - לנאום אובמה?
בעמוד זה ובעמוד הבא מתפרסמות דעות, המבטאות גישות שונות.
הקוראים מוזמנים לשלוח תגובות אל info@maki.org.il

התקווה

מאת **נעם הופשטטר**

בחודשים האחרונים מנשבות רוחות של שינוי במזרח התיכון. בחירתו של אובמה לנשיאות, הנאום שנשא בקהיר, ובעקבותיו נאומו של ראש-הממשלה נתניהו, נתפשים על-ידי רבים כהזדמנות לפוליטיקה שמזמן לא ראינו כאן – פוליטיקה של שלום. אולם, בקרבנו – מי שנשאו את לפיד האחווה והפיוס דרך שנים רבות של אלימות והקצנה – התגובות מסויגות, שלא לומר מזלזלות.

זווית-הראייה הרדיקלית מעניקה לנו נקודת-אחיזה יציבה לבחינת המציאות ולניתוחה. הכרזות ושינויים נבחנים לפי עקרונות. הדרך היא חלק בלתי-נפרד מהמטרה, והמטרה – בהירה, גם ביום סגריר. אולם, פוליטיקה רדיקלית עלולה להיות גם למכשלה: החיים הפוליטיים מתנהלים בצעדים מדודים, אפשריים, שבהכרח אינם עונים על תקוותינו הכמוסות; צעדים ששׂפתם ומהותם תמיד הגמוניות יותר מאשר מהפכניות. האתגר המתמיד של פוליטיקה רדיקלית הוא לגשר על הפער בין חזון למציאות, נוכח המודעות להיבטים המשמרים, המנוונים, של השינויים הפוליטיים – גם אלה שעשויים להיחשב להתקדמות.

כפי שמורה אותנו גרמשי, אחת הדרכים להתמודד עם הפערים הללו היא היכולת לתרגם את הפסימיות המחויבת בניתוח לאופטימיות בעשייה. כך, חשוב לראות את החסרונות בגישתו של אובמה לאיזור, את הקשריה הרחבים והמדיניות האימפריאלית-משהו עליה היא נשענת. חשוב לא פחות, וגם קל יותר, לראות את החורים ברשת של נאום נתניהו בבר-אילן, ולזכור את מדיניותו הכלכלית, את הקואליציה שלו, את המשך הבנייה בהתנחלויות וכולי. אולם, "פסימיות", אין פירושה מתן בלעדיות לשלילת העתיד. מגמה זו, השלטת בחוגים רחבים בשמאל בישראל, מקורה בייאוש – לא בהבנה יתרה של המציאות.

על תנועה לשינוי חל חיוב מוסרי ומעשי לקבל עליה גם את עול המציאות – ליצור סדר-יום לפעולה, המגשר בין המצב הקונקרטי לבין החזון בו היא מחזיקה. לשם כך עליה לדבוק בתקווה – פנימית וחיצונית. קיומה של תקווה הוא תנאי מקדים ליצירת שינוי. אך המעבר מפסימיות לאופטימיות קשה אולי משנדמה, בוודאי כאשר הפסימיות הופכת לאינסטינקט.

מעטים יחלקו על כך שימין הנאלץ להכיר בעתיד של שתי מדינות עדיף על ימין של מדינת אפרטהייד; התיזה של "יהיה טוב רק אחרי שיהיה מספיק גרוע" לא הוכיחה את עצמה בעשור האחרון (או בכלל) – הגרוע רק מוביל לגרוע יותר, וסבלנות במקרים הללו אינה נחלתם של הסובלים. קשה גם שלא להעדיף את אובמה של הומניזם ואחוות-עמים על בוש וצ'ייני של "ציר הרשע", או את הגישה המבקשת דיאלוג על זו שפותרת כל בעיה בפלישה קרקעית.

גם לשיטת הביקורתיים המחמירים, יוזמת אובמה לשינוי סדר היום במזרח התיכון יוצרת סדקים בחומה הבצורה של מתנגדי הפיוס. לתגובתו של נתניהו, טקטית ככל שתהייה, יש משמעות עבור הציבור שהולך אחריו, והיא מזכירה מה רב כוחה של מדיניותה המשתנה של ארצות-הברית להשפיע על חיינו. אנחנו בשמאל צריכים להזכיר לעצמנו שהחיים מתקיימים גם מעבר לניתוחים, מתוחכמים ככל שיהיו. שהסבל והייאוש אינם יכולים לחכות לתשובה השלמה והמושלמת, שעומדת במבחני התיאורטיקנים כולם. יש לנו הזדמנות מעשית, מסגרת ליצוק לתוכה את אהבת האדם ואת הכוח שבבסיס אמונותינו – מסגרת שאפשר היום להרחיב אל מעבר לציבור המצומצם והנאמן שהתרגלנו להתייאש בחברתו. זוהי חובתנו – הנעימה.

אם היה צריך להעמיד את המרקסיזם על רגל אחת, הייתי מעמיד אותו על התקווה – האמונה באדם וברצונו ויכולתו להגשים את עצמו, כפרט בחברת שווים. איננו צריכים ליישר קו עם אובמה, בוודאי לא עם נתניהו ומרדפי המאחזים המגוחכים שלו ושל ברק. אך המשימה הדחופה ביותר שלנו כרגע היא להפוך למרקסיסטים – למצוא את התקווה הזו בקרבנו, להיקשר דרכה עם מי שאינם נמנים בדרך-כלל על חוגינו, ולפעול לקידום שלום במזרח-התיכון כבר בשנתיים הקרובות. אחרת, נימצא נמנים על אותם "קיצונים" שאנחנו רגילים להלין עליהם, אלה שמחזקים זה את כוחו של זה בפעולותיהם לסיכול התקווה.

הכותב פעיל ב"עיר לכולנו"

בין קלישאות לסכנות

בהגישו הצעה של חד"ש לאי-אמון בממשלה (1.6), אמר ח"כ **דב חנין**, כי נאום נתניהו באוניברסיטת בר אילן היה גיבוב של סיסמאות ומיחזור של קלישאות: "צדקתנו ההיסטורית", מסכנותנו, וגם המלים "מדינה פלסטינית".

חנין ציין, כי בתקופת הכהונה הקודמת שלו, נתניהו כראש ממשלה ביצע סיכול ממוקד לתהליך אוסלו, אותו הוא התחייב להמשיך, וזה מה שיקרה להתחייבותו ל"מדינה פלסטינית". כך קורה שנתניהו מתחייב, כביכולף ל"מפת הדרכים", אך מפר יום יום את האיסור הכלול בה להרחיב התנחלויות גם בשל "ריבוי טבעי".

בהמשך דבריו לעג ח"כ חנין לראשי מפלגת העבודה, המתחרים בתמיכה בנתניהו, בניסיון להצדיק את זחילתם לממשלת ההתנחלויות והסכנה לשלום. מפלגת העבודה הפכה מפלגת הצביעות והבגידה המלאה באמון הבוחרים.

ממשלת נתניהו, סיכם חנין, מורכבת משני חלקים: החלק הצבוע שאותו מייצג נתניהו, והחלק חסר הבושה, אותו מייצג ח"כ דוד רותם, יחד עם ייתר הח"כים של "ישראל ביתנו". הבחירה בין שני החלקים כמוה כבחירה בין רע מאוד לגרוע ביותר.

מהי התגובה שעל השמאל לאמץ לנאום נתניהו, ולפניו - לנאום אובמה?
בעמוד זה ובעמוד הקודם מתפרסמות דעות, המבטאות גישות שונות.
הקוראות/ים מוזמנות/ים לשלוח תגובות באמצעות info@maki.org.il

עם "מדינת בובות" לא יהיה שלום

מאת **תמר גוז'נסקי**

היינו רוצים, שיקום בישראל ראש ממשלה פורץ דרך, שיעשה תפנית של ממש במדיניות הרשמית, יכיר בזכויות הלאומיות של העם הפלסטיני, וקודם-כל בזכותו למדינה עצמאית בקווי ה-4 ביוני 1967, ויודיע על פירוק ההתנחלויות. זה לא קרה באוניברסיטת בר-אילן ב-14 ביוני.

פרשנים ומגיבים אחדים הציעו לראות את חצי הכוס המלאה: נתניהו בכל זאת הוציא מפיו את צמד המילים "מדינה פלסטינית", גם אם הוסיף לה את התואר "מפורזת". עמדה דומה מציג גם נעם הופשטטר (ר' ע' 4), המציע להיאחז בדיבור של נתניהו, כדי להשפיע על ציבור תומכיו.

ייתכן שבנסיבות מסוימות ניתן לנופף באמירה של נתניהו בדבר "מדינה פלסטינית" לפני אפו של איש ימין, בניסיון לשכנע אותו לנהל דיאלוג בנושא הזה. אך אחרי מהלך כזה, אם יתרחש, צריך יהיה איש השמאל להסביר, למה בעצם הכוונה ב"מדינה פלסטינית", ומדוע נתניהו, בפרטים שציין, דווקא הבהיר, שהוא יעשה הכל, כדי למנוע את כינונה.

כפי שקורה בחיים, מנהיגים החשים שעמדתם מבודדת בזירה הבינלאומית ואינה מקובלת על רבים מאזרחיהם, מאמצים אמירות לצורך מציאת חן ולהקלת הלחץ, וזאת תוך סירוס מהותן. הדוגמא הבוטה ואפילו המשעשעת הייתה זו של ארקדי גאידמאק, שבחר למפלגה שהקים את השם "צדק חברתי". ואם לחזור לענייני הסכסוך הישראלי-פלסטיני – הנשיא בוש הכריז שמטרתו היא "שתי מדינות לשני העמים", ובפועל העניק לממשלות ישראל סיוע מדיני וצבאי רחב הקף בעת שאלה ניהלו מלחמות (לבנון 2, עזה) והרחיבו התנחלויות ובנו את גדר ההפרדה וקיימו מצור כלכלי על עזה.

אריאל שרון, בכהנו כראש הממשלה, השמיע בפסגת עקבה (יוני 2003) דברים הרבה יותר מרחיקי לכת מאשר נתניהו. וכך אמר שרון לפני שש שנים: "אין לישראל עניין לשלוט בפלסטינים, צריך שהפלסטינים ישלטו על עצמם במדינה משלהם. מדינה פלסטינית, דמוקרטית החיה בשלום מלא עם ישראל, תקדם לטווח הארוך את ביטחונה ושלמותה של ישראל כמדינה יהודית... אנו נחתור להשיב את חיי הפלסטינים למסלולם, לשפר את המצב ההומניטארי, לשקם את האמון ולהתקדם לקראת מימוש חזון הנשיא (- בוש). אנו נפעל באופן שישמר את הכבוד וזכויות האדם של כל האנשים... אנו מקבלים את העיקרון שאף פעולה חד-צדדית מצד כלשהו לא תחרוץ מראש את תוצאת המו"מ בינינו. בסוגיית המאחזים הבלתי מאושרים, אני מבקש לחזור על דבריי... אנו נתחיל מייד בהסרת מאחזים בלתי מורשים".

שרון לא רק דיבר – אלא עשה: הוא נופף בפינוי ההתנחלויות מרצועת עזה ובהוצאת הצבא ממנה כ"קידום השלום", וזאת שעה שהוא במכוון סירב לפינוי בהסכם עם הרשות הפלסטינית. כך, תכנן שרון, הוא ירוויח זמן לקביעת עובדות מוגמרות באמצעות המשך הבנייה של התנחלויות ושל הגדר בגדה. ומה עם המדינה הפלסטינית "החיה בשלום עם ישראל"? לשרון הייתה לכך תשובה מעשית: הפלסטינים יקימו משהו שיקראו לו מדינה במובלעות שישראל תשאיר להם, וזאת לאחר שתספח בדרכים כאלה או אחרות מחצית מהגדה ותשמור על "ירושלים השלימה".

הלקח שניתן ללמוד מהתזכורות ההיסטוריות הוא, שאיש שמאל צריך תמיד להתייחס למהות ההצעות המדיניות, ולא להסתפק ברטוריקה, שגם לה, כמובן יש חשיבות מסוימת. גישה כזאת אינה מעידה על פסימיות או על ייאוש, אלא על קריאה נכונה, ריאליסטית של המציאות ועל הבנת הצורך להיאבק בכל אלה, שבכסות של מלים נעימות לאוזן – חוסמים את הסיכוי לסיום הסכסוך ולשלום יציב.

ברור שעלינו להמשיך לפעול לקידום השלום ולעודד כל גילוי של ריאליזם פוליטי. אם אובמה, משיקולים שלו, יעשה צעדים מוחשיים, כדי להביא, למשל, את ממשלת נתניהו להקפאת הבנייה בהתנחלויות, לסילוק מחסומים בגדה ולהסרת המצור מעל עזה – יהיה מקום לברך על כך.

אך בדיוק מתוך הרצון לקדם את השגת השלום, צריך להסביר, ולשוב ולהסביר, כי נאום נתניהו לא היה תוכנית שלום, אלא מתכון לעוד מלחמות ולאסונות נוספים לשני העמים, הפלסטיני והישראלי; שנתניהו, בהתניות שלו ל"מדינה פלסטינית", מכין את הקמתה של "מדינת בובות" נטולת ריבונות, אבל עם דגל, המנון, וגם טפטפות תוצרת ישראל.

מדוע לא דנה הכנסת בנאום ראש הממשלה?

בדיון בכנסת (15.6) בהצעות לאי-אמון בממשלה, התריע ח"כ **מוחמד ברכה** (חד"ש) מפני החלטת נשיאות הכנסת, לא לאשר דיון בנושא נאומו המדיני של ראש הממשלה. זה ניסיון להוציא מידי הכנסת את זכותה הבסיסית לפקח על עמדות הממשלה ומעשיה.

לגופו של נאום נתניהו ציין ח"כ ברכה, כי דרישתו להכיר במדינת ישראל כ"מדינת העם היהודי" נועדה להשכיח, כי הנציגות הלגיטימית של העם הפלסטיני, אש"ף, כבר הכירה במדינה ישראל במסגרת הסכם אוסלו. על סדר היום לא עומדת שאלת ההכרה בישראל, אלא שאלת העם הפלסטיני, הסובל מהכיבוש הישראלי כבר 42 שנה, ואשר רבים מבניו הם פליטים, ואשר תובע את מימוש זכותו למדינה עצמאית בצד ישראל, ולא במקומה. ברכה הוסיף, כי הנפנוף בצמד המלים "מדינה יהודית" אינו תמים: מטרתו האמיתית היא להצדיק את האפליה הנמשכת של האזרחים הערבים.

ועד עובדי יוניליוור הכריז סכסוך עבודה

ועד העובדים של השלוחה הישראלית של החברה הרב-לאומית יוניליוור, יצרנית ומשווקת מותגי מזון מהמובילות בארץ (בעלת המותגים המובילים - בלו בנד, תלמה, קנור, דאב, מזולה, בדין ועוד), הכריז בשבוע שעבר על סכסוך עבודה בחברה. "אני לא מצליח להבין, למה קונצרן גדול שממשיך להרוויח, רוצה לקצץ 30% מהתנאים שהעובדים שלנו השיגו בעמל רב במשך שנים רבות. אם לא תהיה ברירה נצא למאבק ארוך" - אמר אברהם ישועה, יו"ר הוועד.

הסכסוך נוגע ל-800 מתוך כ-1,300 עובדים, המועסקים ביוניליוור ישראל, בארבע אתרים שונים: בחיפה, בוורד הגליל שבצפת, בערד ובקרית שדה התעופה, שם ממוקם מטה החברה.

ההנהלה החליטה לשנות את המצב הקיים, ולהטיל על העובדים את נטל המס בגין הטבות של נופש וביגוד שנתי; דחתה באופן חד-צדדי את יציאת העובדים לנופש שנתי; מונעת העברת סדרניות מדור ב' לדור א' בהתאם להסכם; יוצרת אפליה לרעה בקידום עובדים המאורגנים בהסכם קיבוצי לעומת עובדים המועסקים בחוזה אישי; מפעילה לחצים על עובדים מאורגנים לחתום על חוזים אישיים, כדי שוועד העובדים וההסתדרות יפסיקו לייצג אותם.

רק לאחרונה, עשרות עובדים בכירים ביוניליוור קיבלו בונוסים בגובה של כ-6 מיליון שקל. "חלוקת הבונוסים הללו אינה צריכה לבוא על גבם וחשבונם של העובדים בהסכם הקיבוצי" - אמר אברהם ישועה.

ממ"י ביטל מכרז מפלה בעג'מי

כפי שדרש ח"כ עפו אגברייה (חד"ש) מעל בימת הכנסת, ביטל מינהל מקרקעי ישראל בשבוע שעבר מכרז על קרקע בשכונת עג'מי ביפו. לפני כחודש זכתה במכרז החברה "באמונה", המתמחה בהקמת פרויקטים למגזר הדתי-לאומי - והדבר עורר זעם בקרב ערביי יפו. מעבר להתנגדותם לכניסת מתנחלים לשכונה, התושבים מוחים גם על המחירים הגבוהים, שדורש המינהל בעבור הקרקעות - מחירים המונעים מהם לרכוש דירות בעיר מגוריהם.

ניצחון לעמים המקוריים שהפגינו בפרו: הפרלמנט גנז את החוקים

הפרלמנט בפרו הודיע בסוף השבוע כי ביטל את שני החוקים שנועדו להתיר בניית מפעלים וסלילת כבישים בשטחים מיוערים באזור האמזונס. העלאת ההחלטות בפני הפרלמנט הציתה מחאה אלימה של שבטים אינדיאנים החיים במקום, מחאה במסגרתה נהרגו עשרות מפגינים.

לזכרה של חיה תומא

ב-16.6 ליוו בני המשפחה, חברים וידידים את חיה תומא בדרכה האחרונה. חיה נפטרה לאחר מחלה קשה והיא בת 78.

אני זוכר את חיה מהמחנה הארצי של הנוער הקומוניסטי, שנערך ב-1945. במחנה גילתה חיה רגישות מיוחדת לקבוצה של צעירים ארמנים, להם סייעה להשתלב בחיי החברה. כבר אז התגלו אצלה התכונות של רגישות ואיכפתיות, פעלתנות ודבקות במטרה, שעיצבו את אישיותה המיוחדת.

הכרותה עם ההיסטוריון אמיל תומא הניבה זוגיות מופלאה ויחסים של כבוד הדדי, שאותם זוכרים בני המשפחה כמו גם החברים.

לאחר מותו של אמיל תומא, התגייסה חיה להנצחת זכרו. היא יזמה וקידמה את הקמתו בחיפה של מכון המחקר ע"ש אמיל תומא ודאגה לפעולתו התקינה.

לאחר שנים של עבודה, ריכזה חיה בשנים האחרונות את תשומת לבה לתחום האמנות, ציירה והציגה תערוכות בארץ ובחו"ל.

נזכור את חיה הפעילה להבנה יהודית-ערבית בחיפה ובארץ בכלל, את פעילותה בקרב הנשים, את חזונה על עתיד מאושר לשני העמים.

עוזי בורשטיין

למיקי ולכל בני המשפחה
איתכם באבלכם הכבד במותה של
חיה תומא
אמנית ופעילה ללא לאות להבנה יהודית-ערבית
ועד מחוז חיפה של מק"י

תחרות עיצוב סמל לאירועים לציון 90 שנה למפלגה הקומוניסטית בארץ

ועדת ההכנה לאירועים לציון 90 שנה לייסודה של המפלגה הקומוניסטית בארץ מודיעה בזאת על

תחרות עיצוב סמל גרפי לאירועים.

הצעות נא לשלוח במייל info@maki.org.il
המועד האחרון לקבלת הצעות: 15.7.09

הגדה השמאלית
אחד העם 70, ת"א
ביום ו', 26 ביוני, בשעה 13.00

כדורגל ופוליטיקה

דיון בהשתתפות עיתונאים וחוקרים
לאחר הדיון – טורניר כדורגל

בשבת, 27 ביוני, בשעה 17.30

רטרוספקטיבה לתומר וברק היימן

בימאים של סרטי תעודה
בשעה 20.30 – **שיחה עם הבימאים**

ת"ד 26205, ת"א 61261, טל' 03-6293944, פקס 03-6297263, info@maki.org.il
אתר מק"י : www.maki.org.il , אתר חד"ש : www.hadash.org.il